

รายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็น

ร่างระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ....

สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นประกอบการจัดทำร่างระเบียบคณะกรรมการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (คปก.) ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้แก่เกษตรกร การโอนหรือตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือเช่าซื้อ และการจัดการทรัพย์สินและหนี้สินของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน (ฉบับที่ ..) พ.ศ. .... ซึ่งมีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบ คปก. ว่าด้วยการให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินจากการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมปฏิบัติเกี่ยวกับการเช่าทำประโยชน์ในที่ดิน พ.ศ. ๒๕๖๔ โดยแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามคำว่า “การจัดให้เช่าทำประโยชน์” และเพิ่มบทนิยามคำว่า “โฉนดเพื่อเกษตรกรรม” รวมถึงการยกเลิกกำหนดระยะเวลาที่ให้ทายาทเกษตรกรซึ่งถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับการตกทอดทางมรดกสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ การยื่นคำขอและการพิจารณากรณีเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินตามโฉนดเพื่อเกษตรกรรมยื่นคำขอสละสิทธิของตนให้แก่เกษตรกรอื่น การยกเลิกกำหนดระยะเวลาให้ทายาทเกษตรกรที่ถึงแก่ความตายยื่นคำขอรับการจัดที่ดินแทนที่ (การจัดให้เช่าทำประโยชน์) การกำหนดส่วนที่เกี่ยวข้องกับโฉนดเพื่อเกษตรกรรม ได้แก่ การออก การแก้ไขเพิ่มเติม การยกเลิกเพิกถอน หรือการออกใบแทน การออกหนังสือรับรองสิทธิการขอยกโฉนดเพื่อเกษตรกรรม และการสิ้นผลของหนังสือรับรอง การกำหนดให้คณะอนุกรรมการที่ คปก. แต่งตั้งตามข้อ ๕ มีอำนาจวินิจฉัยอุทธรณ์ รวมถึงการกำหนดให้ผู้เช่าทำประโยชน์ในที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้แก่เกษตรกรแล้ว โดยไม่ได้รับอนุญาต ดำเนินการแจ้งการครอบครองที่ดินภายในกำหนดระยะเวลา เพื่อรับสิทธิโดยการเช่าที่ดินตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ คปก. ประกาศกำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องผ่านทางเว็บไซต์ระบบกลางทางกฎหมาย (www.law.go.th) ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ตุลาคม - ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ รวมระยะเวลา รับฟังความคิดเห็น จำนวน ๑๖ วัน ทั้งนี้ ส.ป.ก. ได้มีหนังสือถึงผู้เกี่ยวข้องเพื่อขอความร่วมมือตอบแบบสำรวจความคิดเห็นผ่านระบบกลางทางกฎหมายภายในระยะเวลาที่กำหนด ประกอบด้วย ๑) หัวหน้าส่วนราชการ จำนวน ๑๙ หน่วยงาน ๒) ผู้ว่าราชการจังหวัดที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๗๒ จังหวัด ๓) ประธานกรรมการและกรรมการ ใน คปก. จำนวน ๓๔ ท่าน และ ๔) ประธานอนุกรรมการและอนุกรรมการในคณะอนุกรรมการพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งทางปกครองในการปฏิรูปที่ดิน จำนวน ๑๐ ท่าน รวมทั้งได้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้เสีย บุคคลทั่วไป หรือผู้สนใจ ได้รับทราบร่างระเบียบผ่านทางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของ ส.ป.ก. (www.alro.go.th) และตอบแบบสำรวจความคิดเห็นประกอบการจัดทำร่างระเบียบในระบบกลางทางกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและชัดเจน

ผลการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องประกอบการจัดทำร่างระเบียบ ผ่านระบบกลางทางกฎหมายตามระยะเวลาที่กำหนดข้างต้น สรุปได้ว่ามีผู้เข้าชม จำนวน ๔,๓๔๘ ราย และมีผู้แสดงความคิดเห็น จำนวน ๕๒๖ ราย โดยมีประเด็นการรับฟังความคิดเห็น ผลการรับฟังความคิดเห็น และคำชี้แจง ดังนี้

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
<p>๑. การเพิ่มบทนิยามใน ข้อ ๔ คำว่า “โฉนดเพื่อเกษตรกรรม” หมายความว่า หนังสือแสดงสิทธิที่ ส.ป.ก. ออกให้แก่เกษตรกรที่ได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน” และแก้ไขเพิ่มเติมบทนิยามใน ข้อ ๔ คำว่า “การจัดให้เข้าทำประโยชน์” หมายความว่า การจัดให้เกษตรกรเข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน รวมถึงโฉนดเพื่อเกษตรกรรมที่ ส.ป.ก. ออกให้แก่เกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๓๔๙ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๖๖.๗๓ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่า เนื่องจากที่ดินในเขต ส.ป.ก. เป็นที่ดินของรัฐ และการกำหนด “โฉนดเพื่อเกษตรกรรม” สอดคล้องกับหลักการครอบครองที่ดินที่ ส.ป.ก. ออกให้กับประชาชนเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินแล้ว แม้จะยังมีเพียงสิทธิครอบครอง โดยมีข้อเสนอแนะว่าการเปลี่ยน ส.ป.ก. ๔-๐๑ เป็นโฉนดเพื่อเกษตรกรรมนั้น จะต้องดำเนินการด้วยความรอบครอบ ควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในการเปลี่ยนแปลงจาก ส.ป.ก. ๔-๐๑ เป็น โฉนดเพื่อเกษตรกรรม และต้องระบุให้ชัดเจนว่า ส.ป.ก. ๔-๐๑ กับ โฉนดเพื่อเกษตรกรรมนั้นมีความแตกต่างกันอย่างไร ในทุก ๆ มิติ เช่น เรื่องสิทธิประโยชน์ในการนำที่ดินไปใช้ประโยชน์อะไรได้บ้าง ต้องทำความเข้าใจเงื่อนไขของโฉนดให้ชัดเจนและประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรและเกษตรกรเข้าใจตรงกัน มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า ส.ป.ก. ๔-๐๑ และโฉนดเพื่อเกษตรกรรม ต่างก็เป็นหลักฐานที่ออกให้แก่เกษตรกรที่ได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ (สิทธิประเภทเดียวกัน) ดังนั้น ในระเบียบนี้จึงสมควรยกเลิกการออก ส.ป.ก. ๔-๐๑ ในทุกกรณี โดยให้เปลี่ยนการออกเอกสารประเภทที่ออกให้แก่เกษตรกรที่ได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ทั้งหมด ให้เป็นโฉนดเพื่อเกษตรกรรมเพียงอย่างเดียว เพื่อไม่ให้เป็นภาระสิ้นเปลืองงบประมาณและเจ้าหน้าที่ ส.ป.ก.จังหวัด จะได้ไม่ต้องทำงานหลายรอบ ทั้งนี้ หากจะสงวนสิทธิในการโอนหรือสละสิทธิให้แก่เกษตรกรอื่น ก็สามารถใช่วิธีกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับระยะเวลา ๕ ปี นับแต่ที่ได้รับโฉนดเพื่อเกษตรกรรมได้โดยไม่ต้องใช้วิธีเปลี่ยนประเภทเอกสารอีก นอกจากนี้ ยังมีความเห็นเสนอแนะว่า จะต้องมีการทำความเข้าใจกับประชาชนว่า “โฉนดเพื่อเกษตรกรรม” หมายถึง หนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วย และมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมข้อ ๔ บทนิยาม (ข้อ ๔ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>เพิ่มประเภทเอกสารให้สอดคล้องกับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน เพื่อรับรองสิทธิของเกษตรกรในการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน</p> <p>*ต่อมาในการประชุม คปก. ครั้งที่ ๗/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ มีมติพิจารณาเห็นชอบให้เปลี่ยนชื่อเอกสารจาก “โฉนดเพื่อเกษตรกรรม” เป็น “โฉนดเพื่อการเกษตร”</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>โดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ เพราะประชาชนอาจเกิดความเข้าใจผิดกับ “โฉนดที่ดิน” ซึ่งหมายถึง หนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน โดยส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่ควรใช้ชื่อที่มีคำว่าโฉนดเพราะอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนว่าเป็นแบบเดียวกับโฉนดที่ดิน</p> <p>สำหรับผู้แสดงความคิดเห็นอีกจำนวน ๑๗๔ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๓๓.๒๗ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่า การออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรม ควรระบุให้ชัดเจนว่ารวมถึงหนังสืออนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน (ที่อยู่อาศัย) (ส.ป.ก.๔-๐๑ ซ) ด้วยหรือไม่ หากไม่รวมควรระบุให้ชัดเจนหรือแก้ไขประกาศ คปก. ให้ผู้ได้รับการจัดที่ดินชุมชน (ที่อยู่อาศัย) ได้รับเอกสารเป็นสัญญาเข้าทำประโยชน์เช่นเดียวกันทุกราย ปัจจุบันเกษตรกรมีปัญหาว่าได้รับการจัดที่ดินอยู่อาศัยเช่นเดียวกันแต่ได้รับเอกสารสิทธิไม่เหมือนกัน อยากได้ ส.ป.ก.๔-๐๑ ซ หากรวมผู้ได้รับสัญญาเข้าทำประโยชน์ควรได้รับโฉนดเพื่อเกษตรกรรมเช่นเดียวกันด้วยหรือไม่ ควรระบุให้ชัดเจน และมีการให้ความเห็นอีกว่าควรที่จะให้กรรมสิทธิ์ซึ่งมีเงื่อนไขที่จำกัดเฉพาะเกษตรกรเท่านั้น โดยวิธีการให้ได้มาซึ่งเกษตรกรได้รับการจัดสรรที่ดินจะต้องมีมาตรการไม่ให้นายทุนเข้ามาเป็นเจ้าของหรือเป็นนอมินี ซึ่งการออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมโดยมิได้ให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแก่เกษตรกรไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชน ซึ่งการให้กรรมสิทธิ์จะเป็นการเพิ่มมูลค่าที่ดิน ทำให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อนำมาพัฒนาที่ดินและอาชีพเกษตรกรได้ จึงควรที่จะดำเนินการเสนอให้ฝ่ายนิติบัญญัติพิจารณาแก้ไขบทบัญญัติพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม มิใช่ออกระเบียบและกำหนดชื่อเอกสารเลียนแบบโฉนดที่ดินซึ่งสร้างความสับสนให้กับประชาชน ความเห็นอีกส่วนหนึ่งมีความเห็นว่า ตามนิยามคำว่า "โฉนดเพื่อ</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>เกษตรกรรม" หมายความว่า หนังสือแสดงสิทธิที่ ส.ป.ก. ออกให้แก่เกษตรกร ที่ได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดินตามหนังสือ อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดิน สิทธิในที่ดินยังคงเป็นสิทธิให้ เข้าทำประโยชน์เช่นเดิม สถานะที่ดินยังคงเป็นของรัฐ ดังนั้น สิทธิตามโฉนด เพื่อเกษตรกรรม กับ ส.ป.ก.๔-๐๑ มีความแตกต่างกันเพียงตามข้อ ๒๙/๑ และหากการยกระดับสิทธิในเรื่องการนำเอกสารไปใช้เป็นหลักทรัพย์ ในการประกันตัว ส.ป.ก. สามารถทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้อยู่แล้ว หากเป็นประกันการกู้ยืมเงินธนาคารพาณิชย์ pain point สำคัญ ของธนาคาร คือ ที่ดินดังกล่าวยึดและขายทอดตลาดได้หรือไม่ เมื่อโฉนด เพื่อเกษตรกรรมไม่สามารถยึดและบังคับคดีได้เช่นเดิม เหตุใดธนาคาร พณิชย์ต้องรับความเสี่ยง จึงเสนอแนะว่ามาตรา ๓๖ ทวิ วรรคสอง แห่ง พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดิน พ.ศ.๒๕๑๘ มีบทบัญญัติยกระดับสิทธิไว้ อยู่แล้ว เพียงแต่ยังไม่มีบทบัญญัติในเรื่องการควบคุมการใช้ประโยชน์ในที่ดิน มากเพียงพอซึ่งเป็นเรื่องจำกัดสิทธิ์ ควรผลักดันแก้ไขพระราชบัญญัติเพื่อ ให้ศักดิ์กฎหมายเทียบเท่าหลักกฎหมายทั่วไป มากกว่าการแก้ระเบียบ นอกจากนี้ ยังมีความเห็นว่า เนื่องจากสิทธิตามโฉนดที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ไม่ต่างจากเอกสารสิทธิ สปก.๔-๐๑ ที่มีอยู่แล้ว เป็นการใช้งบประมาณที่ไม่ คุ่มค่า เป็นเพียงการเปลี่ยนชื่อเอกสารซึ่งเกษตรกรยังไม่ได้กรรมสิทธิ์ เหมือนเดิม และเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ให้กับเจ้าหน้าที่จังหวัดมากขึ้น โดยไม่จำเป็น และการใช้คำว่าโฉนดซึ่งคล้ายคลึงโฉนดที่ดินของกรมที่ดิน จะทำให้ประชาชนสับสน ไปติดต่อหน่วยงานและมีข้อเปรียบเทียบว่า เป็นโฉนดเหมือนกัน ทำไม่ไม่เหมือนกัน ในทางปฏิบัติจะก่อให้เกิดปัญหา จะตามมามาก</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
<p>๒. การแก้ไขเพิ่มเติมข้อ ๒๒ และข้อ ๓๐ โดยยกเลิกกำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอรับการตกทอดทางมรดก/การจัดที่ดินแทนที่ของทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายที่ได้รับสิทธิการเช่าหรือสิทธิการเช่าซื้อ/การจัดให้เช่าทำประโยชน์</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๑๓ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๙.๗๓ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่าเป็นการให้โอกาสกับทายาทเพื่อรักษาสิทธิ อีกทั้งยังมีทายาทของเกษตรกรอีกจำนวนมากที่ไม่ทราบและไม่เข้าถึงข้อมูล หรือทายาทมีข้อจำกัดหลายๆ อย่าง อาจทำให้ไม่สามารถมาดำเนินการตามเวลาได้ การกำหนดระยะเวลาทำให้เกษตรกรเสียสิทธิโดยไม่จำเป็น ส.ป.ก. ควรจัดทำแผนงานให้ ส.ป.ก.จังหวัด ดำเนินการ เพื่อให้มีจัดการข้อมูลเกษตรกรผู้เสียชีวิตให้เป็นไปตามเป้าหมายประจำปีงบประมาณที่กำหนดให้สัมพันธ์กับอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ (ซึ่งจำนวนเกษตรกรผู้เสียชีวิตที่ตายก่อน ๑๖ ก.ค. ๒๕๖๔ มีจำนวนมาก การรับคำขอที่ดินแทนที่กรณีเสียชีวิต ใช้เวลาในแต่ละคำขอนาน เนื่องจากต้องลำดับทายาทสอบสวนสิทธิเพื่อตรวจคุณสมบัติการเป็นเกษตรกร การเสนออนุญาตต้องตรวจสอบเอกสารตามรายการตรวจสอบ ต้องจัดทำสรุปรายละเอียดประกาศแจ้งผลการคัดเลือก รวมส่งผลไปปิด ณ ที่ว่าการอำเภอ อบต. ที่ทำการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และทำหนังสือแจ้งผลให้เกษตรกรทราบ ซึ่งต้องตรวจทานและจัดเอกสารจำนวนมาก) จึงเป็นไปได้ยากจังหวัดจะจัดการคำขอให้แล้วเสร็จได้ทุกรายตามที่กำหนด) การกำหนดระยะเวลาจึงไม่มีประโยชน์อันใดเลย มีแต่เป็นการสร้างภาระให้กับเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ในจังหวัด จึงควรเน้นในเรื่องการใช้ประโยชน์ในพื้นที่เพื่อเกษตรกรรวม นอกจากนี้ ยังมีความเห็นที่ให้ข้อสังเกตว่า ทายาทส่วนมากที่ไม่ได้ยื่นขอรับสิทธิต่อจากเกษตรกรผู้เสียชีวิต คือ คนที่ยังไม่มีคุณสมบัติเกษตรกร เป็นครู เป็นตำรวจ ทำงานอื่นอยู่ เป็นต้น แล้วไปกำหนดเวลาให้ทายาทดังกล่าวมายื่นคำขอและหากไม่มายื่นจะนำที่ดินไปให้คนอื่น ซึ่งที่ดินของบรรพบุรุษ จะเอาไปให้ใคร ทำให้หลายคนต้องแก้ปัญหาโดยการใส่ชื่อ</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติมข้อ ๒๒ และข้อ ๓๐ (ข้อ ๕ และข้อ ๘ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าวในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>การตัดระยะเวลาดำเนินการยื่นคำขอรับการตกทอดทางมรดก/การจัดที่ดินแทนที่ ของทายาทของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตาย เพื่อไม่ให้เป็นภาระจำกัดสิทธิในที่ดินของทายาทเกษตรกรจนเกินสมควร เพื่อให้ทายาทเกษตรกรได้รับผลกระทบน้อยที่สุด ได้รับประโยชน์มากที่สุด เนื่องจากยังมีทายาทของเกษตรกรอีกจำนวนมากที่เข้าไม่ถึงข่าวสาร ข้อมูล ระยะเวลาที่มีการกำหนดตามระเบียบฯ ประกอบกับ ยังไม่มีการกำหนดแนวทางการบริหารจัดการทรัพย์สินของเกษตรกรซึ่งไม่สามารถใช้ประโยชน์ในที่ดินได้</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>ญาติเอาไว้ ทั้งที่ไม่ได้ทำประโยชน์ แต่คนที่ทำประโยชน์อยู่จริงใส่ชื่อไม่ได้ เพราะไม่มีคุณสมบัติเกษตรกร และยังมีกรณีที่ไม่มีการไปยื่นเรื่องรับมรดกจากเกษตรกรผู้เสียชีวิต เนื่องจากที่ดินแปลงนั้นได้มีการเปลี่ยนมือซื้อขายกันไปแล้ว มีความเห็นเพิ่มเติมเห็นว่าให้ควรเพิ่มให้บุคลากรของรัฐ เช่น ข้าราชการที่บุพการีครอบครองที่ ส.ป.ก. ซึ่งบางรายมีทายาทเพียงคนเดียว และทำมาหากินในที่ ส.ป.ก. ในแปลงที่บุพการีเสียชีวิตไปแล้วได้รับสิทธิได้อีกทั้งในปัจจุบันประชาชนต้องประกอบอาชีพอื่นเพื่อให้สามารถเลี้ยงตนเอง ควรให้การประกอบอาชีพเกษตรกรกรรมในพื้นที่ ส.ป.ก. ควบคู่ไปได้ และเงินทุนบางส่วนที่ใช้ในการเกษตรมาจากอาชีพอื่นที่ประกอบอยู่ หากจะให้เข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยการกู้เงิน อาจจะทำให้วงจรของการเกษตรวนเวียนอยู่จุดเดิม รวมถึงกรณีทายาทอายุไม่ถึงเกณฑ์ที่จะขอรับก็ควรให้ญาติดูแลเข้าทำประโยชน์รอตามระยะเวลาหรือทายาทคนโตถึงเกณฑ์คนเล็กไม่ถึงเกณฑ์ ก็เช่นกันเพื่อรอแบ่งปันสิทธิ อย่างไรก็ตาม มีความเห็นส่วนหนึ่งให้ข้อสังเกตว่า การได้สิทธิทำประโยชน์เป็นเรื่องของบุคคล ไม่ควรตกลงไปสู่ทายาทเพราะทายาทอาจไม่ได้ทำการเกษตร ที่ดิน ส.ป.ก. ควรเป็นไปเพื่อประโยชน์ของคนไทยหรือเกษตรกรไทยที่ไร่ที่ทำกินทั้งหมด ไม่ควรเป็นมรดกสิทธิตกทอด หากเกษตรกรผู้เสียชีวิตไม่ได้ทำประโยชน์ในการเกษตรในที่ดิน เช่น ปล่อยรกร้างหรือทำอย่างอื่นที่ไม่ใช้การเกษตร แต่หากว่าที่ดินนั้นได้ทำประโยชน์ด้วยการทำเกษตรอยู่แล้วก็ควรออกหนังสือให้ทายาทหรือผู้ที่ทำการเกษตรนั้นได้เช่าทำกินต่อไป อนึ่ง มีความเห็นเกี่ยวกับการปรับแก้ถ้อยคำเพิ่มเติมว่า หากยกเลิกกำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอเช่นเดียวกับข้อ ๒๒ เห็นควรใช้ถ้อยคำหรือรูปประโยคคล้องตามข้อ ๓๐ เดิมเช่นเดียวกับข้อ ๒๒ เพราะข้อ ๓๐ ตามร่างระเบียบนี้ "เมื่อทายาทของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดิน</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>ซึ่งได้รับการจัดให้เข้าทำประโยชน์ถึงแก่ความตายได้ยื่นคำขอ..." อ่านแล้วมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน อาจเข้าใจได้ว่าทายาทผู้ยื่นคำขอถึงแก่ความตาย รวมถึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรหามาตรการหรือวิธีแก้ปัญหา กรณีที่ทายาทมา สละสิทธิไม่ครบ จะมีวิธีไหนที่จะถือว่าสละสิทธิ เนื่องจากไม่มีระยะเวลาบังคับ ตามระเบียบเดิม และบุคคลที่ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ก่อนตาย ได้ขายให้บุคคลอื่นไปแล้ว ต้องตรวจสอบไม่ให้ทายาทมารับสิทธิต่อได้</p> <p>สำหรับผู้แสดงความคิดเห็นอีกจำนวน ๑๐๕ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๐.๒๗ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่า กระบวนการขอรับสิทธิทางราชการ ควรจะกำหนดระยะเวลาตามความเหมาะสมเพื่อไม่ให้กระทบต่อการ ดำเนินการจัดสรรสิทธิเพื่อประโยชน์สูงสุดของทางราชการ ให้มีความชัดเจน และทราบตัวผู้ทำประโยชน์ในที่ดิน จึงไม่ควรยกเลิกกำหนดระยะเวลาให้ยื่น คำขอรับมรดก/จัดที่ดินแทนที่ เพราะหากไม่กำหนดไว้ ทายาทเกษตรกร ผู้เสียชีวิตก็จะละลายเพิกเฉยซึ่งอาจเพราะขายที่ดินไปแล้วหรือตกลงกัน ระหว่างทายาทมิได้ ทำให้เรื่องจบบยากขึ้น ใช้เวลานานขึ้น ทายาทบางราย ไม่ยอมไปยื่นคำขอ เมื่อตัวเองเสียชีวิตก็อาจเกิดปัญหาแก่ทายาทรุ่นต่อ ๆ ไป อีกทั้งจะเป็นการยื้อให้ทายาทที่ไม่มีคุณสมบัติแต่ยังคงถือครองโดยไม่ถูกต้อง และการมีสิทธิประโยชน์จึงไม่ควรละเมิดสิทธิประโยชน์ที่บุคคลอื่นควรได้รับ เช่นเดียวกัน ทำให้เกษตรกรรายอื่นเสียประโยชน์ นอกจากนี้ยังจะทำให้ ข้อมูลเกษตรกรไม่เป็นปัจจุบัน กระทบกับการจัดการทางทะเบียนของ ส.ป.ก. ทำให้เกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดินกับผู้ใช้ประโยชน์ไม่ตรงกัน และการตัด ระยะเวลาดังกล่าวออกอาจเข้าลักษณะเป็นความผิด เป็นการเอื้อประโยชน์ ให้บุคคลครอบครองที่ดินโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และเป็นการละเว้นไม่นำ ที่ดินกลับมาดำเนินการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมตามหน้าที่ที่กฎหมาย</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>กำหนดให้ต้องปฏิบัติ จึงควรมีตัวบทกำหนดเวลาบังคับชัดเจน เพราะหากไม่มีบทบังคับจะเกิดผลเสียหายในอนาคต เมื่อไม่มีกลไกในการจัดการเกษตรกรกลุ่มนี้ว่าเป็นระบบและทำให้การบังคับใช้ระเบียบ คปก. เกี่ยวกับการคัดเลือกไม่เป็นผล โครงการตรวจสอบที่ดินผู้ถึงแก่ความตายไม่สัมฤทธิ์ผล เพราะขาดสภาพบังคับ และทำให้มีการใช้ประโยชน์ที่ดินของรัฐนอกระบบการอนุญาต รวมถึงไม่เป็นธรรมต่อทายาทโดยธรรมของเกษตรกรผู้ถึงแก่ความตายที่ยื่นคำขอรับการจัดที่ดินภายในกำหนดเวลา อีกทั้งทายาทที่ไม่มาแจ้งควรหมดสิทธิ ทายาทที่ขายที่ดินควรหมดสิทธิ และให้สิทธิแก่ผู้ซื้อที่เข้าทำประโยชน์เกษตรแท้จริง</p> <p>ทั้งนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่ากระบวนการขอรับสิทธิของราชการจะกำหนดระยะเวลาตามความเหมาะสม ควรจะเป็นการขยายระยะเวลาให้มากกว่า ๑ ปี หรือไม่เกิน ๕ ปี เนื่องจากการตกทอด/โอนสิทธิในแต่ละแปลงที่ดินอาจจะมีปัญหา ทำให้ระยะเวลาในการดำเนินการสั้น-ยาวไม่เท่ากัน เวลาน้อยเกินไปอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมและก่อให้เกิดปัญหาใหม่เพิ่มขึ้น อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่า ควรกำหนดระยะเวลาโดยช่วงแรกอาจมีคำขอเข้ามาควรกำหนดให้รับสิทธิภายใน ๓ ปี (กรณีตายก่อนระเบียบบังคับใช้) หากเสียชีวิตภายหลังระเบียบก็ควรเป็นกำหนดเดิม โดยกำหนดบทเฉพาะกาลให้มีระยะเวลาดำเนินการให้ยาวนานขึ้นสอดคล้องกับปริมาณงาน นอกจากนี้ยังมีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่า ที่ดินแปลงนั้น ๆ สมควรตกเป็นมรดกให้ทายาทของผู้ที่เสียชีวิตโดยไม่มีพ่อแม่ใด ๆ</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
<p>๓. การเพิ่มเติม ข้อ ๕๓/๑ โดยกำหนดว่าที่ ส.ป.ก. จะดำเนินการออกโฉนดเพื่อเกษตรกรกรรรม ให้แก่เกษตรกรผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินมาแล้ว เป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๓๘ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๓.๕๙ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่า ระยะเวลาที่มีความเหมาะสมแสดงให้เห็นว่าผู้ขอออกโฉนดทำเกษตรกรรมจริง ไม่ใช่กรณีนี้ระยะเวลาต่อบิตามารดาเพราะผู้ขอออกโฉนดอาจไม่ได้ทำเกษตรกรรมจริงก็ได้ แค่อ้างเพื่อขอรับที่ดินต่อบิตามารดา รวมถึงยังเป็นหลักเกณฑ์ที่ช่วยคัดกรองเจตนา การเข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ส.ป.ก. ๔-๐๑ โดยถูกต้องตามกฎหมาย และพร้อมที่จะยกระดับจากการใช้ที่ดินดังกล่าวเป็นโฉนดเพื่อเกษตรกรกรรรม เพื่อเพิ่มมูลค่าของที่ดินไปอีกระดับหนึ่ง และเป็นสิทธิประโยชน์ในการต่อยอดสำหรับนำไปกู้ยืมหรือเป็นหลักทรัพย์ค้ำประกันในการประกอบอาชีพ การเกษตร ของเกษตรกรได้อย่างมั่นคง</p> <p>ทั้งนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่า เรื่องระยะเวลาที่เกษตรกรผู้ได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินมาแล้ว เป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี ควรระบุว่าภายในห้าปีนับแต่เมื่อใด และควรต้องเพิ่มเติมให้อำนาจการกำหนดแบบ ขั้นตอน วิธีการเป็นไปตามที่ ส.ป.ก. กำหนด อนึ่ง มีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตว่า ที่ดิน ส.ป.ก. จะต้องควบคุมจัดการป้องกันมิให้นายทุนซึ่งมิได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำให้เกษตรกรหรือคนยากจนไม่สามารถเข้าถึงที่ดินได้ เนื่องจากไม่มีเงินหรือขาดสน การพิจารณาคุณสมบัติเกษตรกร จึงสำคัญอย่างมากในการตรวจสอบมิให้มีการทำให้นายทุนบุกรุกที่ดินหรืออาศัยช่องว่างกฎหมาย นอกจากนี้ ยังมีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่า ควรมีทางเลือกให้ได้กรรมสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน สามารถเปลี่ยนชื่อผู้ครอบครองได้ เพื่อนำโฉนดไปค้ำเงินกู้กับธนาคารได้ทุกธนาคาร นำเงินมาต่อยอดในการทำการเกษตรอย่างยั่งยืน เป็นการเพิ่มมูลค่าที่ดินอย่างแท้จริง ซึ่ง ส.ป.ก. มีอำนาจตามกฎหมายแล้ว</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการเพิ่มเติมข้อ ๕๓/๑ (ข้อ ๙ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>การกำหนดหลักเกณฑ์ ระยะเวลาเพื่อให้เกษตรกรผู้ทำประโยชน์ตามระยะเวลาเข้าสู่กระบวนการปรับปรุงสิทธิการได้รับการจัดที่ดิน เพื่อสร้างความมั่นคงด้านที่ดินให้กับเกษตรกร เพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการปฏิรูปที่ดิน</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>สำหรับผู้แสดงความความคิดเห็นอีกจำนวน ๖๘ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔๑ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่า ไม่ควรกำหนดระยะเวลาการได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี เพื่อความเสมอภาคควรให้สิทธิกับเกษตรกรทุกราย และ ส.ป.ก. ไม่ได้ให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินระยะเวลาจึงไม่ได้มีส่วนสำคัญ และไม่มีการเปลี่ยนมือ จะได้รับอนุญาตวันใดก็ไม่ทำให้เกิดสิทธิแก่ผู้ได้รับอนุญาตเพิ่มเติม อีกทั้งหลักการต้องการให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดิน ควรได้รับโฉนดได้ทันที ถ้าบุคคลนั้นมีสิทธิครอบครองถูกต้อง มีคุณสมบัติเกษตรกรก็พอแล้ว มีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่า กำหนดระยะเวลาการได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปีสิ้นเกินไป อาจเป็นการส่งเสริมให้เกษตรกรมีการซื้อขาย เปลี่ยนมือกัน และเป็นสาเหตุให้ที่ดินของรัฐตกไปอยู่กับกลุ่มทุนมากกว่าอยู่ในมือเกษตรกร เห็นควรกำหนดระยะเวลาเป็นสิบถึงสิบห้าปีเป็นอย่างน้อย อีกทั้ง เมื่อเปรียบเทียบกับโฉนดที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดิน มีการสลักหลังไว้เลยว่าห้ามดำเนินการก่อนระยะเวลาสิบปี ส.ป.ก. ก็ควรจะไปศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับระยะเวลาของที่ดิน อีกทั้ง ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าการนับระยะเวลาเริ่มตั้งแต่เมื่อใด ย้อนหลังไปถึงเมื่อใด ควรจะเป็นไม่น้อยกว่าสิบปี อย่างไรก็ตาม มีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่า กำหนดระยะเวลาการได้รับอนุญาตเข้าทำประโยชน์ในเขตปฏิรูปที่ดินมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่าห้าปีเป็นระยะเวลาที่นานเกินไป ความเห็นอีกส่วนหนึ่งไม่เห็นด้วยที่นับจากต้นฉบับเอกสาร ส.ป.ก.๔-๐๑ ควรนับจากการเป็นผู้ที่ได้รับอนุญาต เช่น รับโอน รับมรดก รับการจัดที่ดินแทนที่ไม่น้อยกว่าห้าปี นอกจากนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตว่า หลังจาก</p>	<p>นำไปประกอบการปรับปรุงร่างระเบียบ ข้อ ๕๓/๑ วรรคสอง</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>ห้าปีตามข้อกำหนดดังกล่าวมีนโยบายอย่างไร เปลี่ยนมือได้หรือไม่ ปัจจุบันมีที่ดิน ส.ป.ก.๔-๐๑ อยู่ในมือนายทุนหรือคนที่ปล่อยให้กู้ ตามระเบียบปัจจุบัน คนซื้อไม่ได้สิทธิ์ คนขายเสียสิทธิ์ แต่หากร่างระเบียบนี้ออกมาบังคับใช้อาจจะเป็นช่องที่นายทุนจะให้เกษตรกรมาขอออกโฉนดเพื่อเกษตรกรกรรมและใช้ช่องว่างห้าปีให้มีการซื้อขายในราคาที่สูงขึ้นเล็กน้อย ทำให้นายทุนหาทายาทมาจัดซื้อ และถ้าเลี้ยงสัตว์จะได้ถึง ๑๐๐ไร่ จากนั้นก็จะปล่อยขายทำกำไรโดยเฉพาะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว สุดท้ายแล้วเจตนารมณ์เพื่อเกษตรกรก็จะหายไป ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้รัดกุมมากขึ้นเพื่อกันกรองไม่ให้ผู้ที่ไม่ใช่เกษตรกรกร เช่น กำหนดจำนวนปีที่ได้เข้าทำประโยชน์ให้สูงขึ้น หรือกำหนดเพดานรายได้ของผู้ที่จะได้รับสิทธิในที่ดิน นอกจากนี้ ยังมีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่ควรเปลี่ยนแปลงเอกสาร เป็นการใช้งบประมาณที่ไม่คุ้มค่า แต่ควรปรับแก้สิทธิการใช้ประโยชน์ในที่ดินและเพิ่มสถาบันการเงินอื่นในการให้บริการสินเชื่อเกษตรกร รวมถึงมีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่าควรให้ผู้ได้รับ สปก ๔-๐๑ ที่ถือครองเกินห้าปีได้รับสิทธิในการเปลี่ยนมือ โดยไม่ต้องมีเงื่อนไขการออกโฉนดหรือต้องยื่นคำขอเป็นโฉนดอีกซึ่งเป็นการสร้างเงื่อนไขและเป็นการเพิ่มดุลพินิจของเจ้าหน้าที่</p>	
<p>๔. การเพิ่มเติม ข้อ ๒๙/๑ โดยกำหนดให้เกษตรกรผู้ได้รับโฉนดเพื่อเกษตรกรกรรม สามารถยื่นคำขอสละสิทธิทั้งหมดหรือบางส่วนเพื่อให้เกษตรกรอื่นเป็นผู้ได้รับการพิจารณาจัดที่ดินแทนที่ได้</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๕๒ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๙๖ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่าตามข้อ ๒๘ กำหนดให้เกษตรกรผู้ได้รับที่ดินโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์อาจยื่นคำขอสละสิทธิของตนเพื่อให้คู่สมรส บุตร หรือเครือญาติ เป็นผู้ได้รับพิจารณาจัดที่ดินแทนที่ การกำหนดหลักเกณฑ์เพิ่มเติม ตามข้อ ๒๙/๑ เพื่อให้เกษตรกรอื่นที่ไม่จำกัดเฉพาะเพียงคู่สมรส บุตร หรือเครือญาติ ของเกษตรกรผู้ได้รับที่ดินโดย</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการเพิ่มเติมข้อ ๒๙/๑ (ข้อ ๖ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>การจัดให้เข้าทำประโยชน์ เป็นผู้ได้รับการพิจารณาจัดที่ดินแทนที่ได้ด้วย จะเป็นประโยชน์ สามารถสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่มีคุณสมบัติครบตามกฎหมายได้มีโอกาสได้รับการจัดสรรที่ดินเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรกร สร้างงานสร้างรายได้และแก้ไขปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ กระจายทรัพย์สินที่ดินให้เกิดการบริหารจัดการในที่ดินให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนมือได้ระหว่างเกษตรกร แต่ต้องมีมาตรการป้องกันไม่ให้นายทุนเข้ามาถือครองที่ดิน เพราะจะทำให้คนยากจนส่วนใหญ่ของประเทศไม่สามารถเข้าถึงที่ดินเหล่านี้ได้ เนื่องจากที่ดินมีราคาสูงขึ้นอันเกิดจากมาตรการที่ไม่รัดกุม ซึ่งตามข้อเท็จจริงผู้ถือสิทธิเดิมไม่ได้ทำการเกษตรในที่ดิน ทำให้ที่ดิน ส.ป.ก. ไม่รกร้างและมีผู้ทำกินจริง หลักการคือรัฐต้องการให้ที่ดินทำการเกษตร แต่เมื่อผู้ครอบครองเดิมไม่ทำและให้ผู้อื่นเช่าทำกิน ไม่ว่าจะได้ค่าเช่า/ค่าตอบแทนเสมือนซื้อที่ดิน การจัดปฏิรูปใหม่ควรแก้ไขเรื่องนี้ให้ถูกต้อง เพราะถ้ายังมีผู้ได้สิทธิแต่ไม่ทำการเกษตรก็ไม่เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาที่ดิน อีกทั้งเกษตรกรจะเข้าสู่วัยผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น ผู้ที่มาเป็นเกษตรกรอาจจะไม่มีความสัมพันธ์กับผู้ที่ได้รับอนุญาต ก็ควรให้ผู้ที่ประสงค์จะทำเกษตรได้รับการจัดที่ดิน แต่ควรมีการชดเชยการลงทุนการประกอบอาชีพในที่ดิน การให้คนที่ขายที่ดินซึ่งไม่พร้อมประกอบอาชีพการเกษตรสามารถสิทธิได้ จะเปิดโอกาสให้คนที่ซื้อซึ่งเป็นเกษตรกรรายอื่นประกอบอาชีพในพื้นที่นั้นแทนได้ครอบครองตามจริง โดยเน้นคุ้มครองที่ดินเป็นหลัก ไม่เน้นคุ้มครองบุคคลที่ได้รับการจัดที่ดิน นอกจากนี้ ยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่าการดำเนินการตามร่างระเบียบนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขการเป็นที่ดินของรัฐ ต้องมีแนวทางปฏิบัติให้ชัดเจนเพื่อลดการใช้ดุลยพินิจของเจ้าหน้าที่จังหวัดและข้อขัดแย้งทางกฎหมายหรือคดีความ</p>	<p>กำหนดให้เกษตรกรผู้ได้รับโฉนดที่ดินเพื่อเกษตรกรรมที่ไม่ประสงค์จะประกอบเกษตรกรรมสามารถสละสิทธิคืน ส.ป.ก. เพื่อนำไปจัดให้แก่เกษตรกรผู้ประสงค์จะประกอบเกษตรกรรม เป็นการกระจายสิทธิให้แก่ผู้ไม่มีที่ดินทำกินที่เป็นเกษตรกรหรือผู้รับจ้างทางการเกษตรได้มีที่ดินประกอบเกษตรกรรมต่อไป</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>ที่อาจเกิดกับเจ้าหน้าที่ รวมถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติเกษตรกรอื่น ทั้งนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่าควรทำสัญญาซื้อขายที่ ส.ป.ก.จังหวัด โดยให้การซื้อขายเป็นการเปลี่ยนผู้มีสิทธิครอบครองโดยปริยาย ซึ่งควรมีระเบียบการเก็บค่าธรรมเนียมหรือภาษีในการซื้อขายด้วย ถ้าทำได้เช่นนี้ก็ไม่ต้องการขอสละสิทธิให้ยุ่งยาก และในร่างระเบียบข้อนี้ควรกำหนดให้ชัดเจนว่าผู้ที่ได้รับสิทธิจากผู้ถือโฉนดเพื่อเกษตรกรกรรมเป็นสิทธิการเช่าหรือสิทธิเช่าทำประโยชน์ รวมถึงมีความเห็นว่าการกำหนดข้อ ๒๙/๑ เป็นการแก้ปัญหการเปลี่ยนมือที่ส่งสมมา ซึ่งสามารถแก้ไขเพิ่มเติมข้อนี้ก็ได้ ไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนชื่อเป็นโฉนด รวมถึงควรให้บุคคลทั่วไปนอกเหนือเกษตรกรถือครองได้ด้วย แต่ต้องทำการเกษตรเท่านั้น และกำหนดขนาดการถือครองเฉพาะบุคคลในกลุ่มนี้ไม่ให้เกินรายละเอียด โดยให้บุคคลทั่วไปจ่ายเป็นค่าเช่าเข้ากองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรรม หรือให้โอกาสบุตรหลานของเกษตรกรที่มีอาชีพอื่นนอกจากเกษตรกร มีความเสมอภาคในการเข้าถึงที่ดินเพื่อทำการเกษตรในที่ดินที่บิดามารดาถือครองทำประโยชน์ ตลอดจนควรกำหนดหลักเกณฑ์ ขั้นตอนปฏิบัติให้ชัดเจน เช่น เรื่องการจัดการทรัพย์สิน หนี้สิน ควรมีบัญชีทรัพย์สิน หนี้สินมาประกอบการพิจารณาว่ามีเหตุจำเป็นที่จะต้องสละสิทธิหรือไม่ เป็นต้น อนึ่ง มีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตว่าการกำหนดดังกล่าว จะขัดกับมาตรา ๓๙ แห่งพระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรกรรมหรือไม่ และอาจจะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการซื้อขายเปลี่ยนมือจนมากเกินความจำเป็น ส.ป.ก. ควรมีหลักเกณฑ์พิจารณาเรื่องนี้ให้ถี่ถ้วน เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดที่ดินรัฐตกอยู่ในมือกลุ่มทุนมากกว่าเกษตรกร</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>สำหรับผู้แสดงความความคิดเห็นอีกจำนวน ๗๐ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๔๑ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่าเป็นการเปิดโอกาสให้มีการซื้อขายที่ดิน ส.ป.ก. กันอย่างกว้างขวาง เหมือนเป็นการอนุญาตให้ขายสิทธิอย่างถูกต้อง ส่งเสริมให้มีการเปลี่ยนมือกันได้โดยง่าย ทำให้เกิดผู้ไร้ที่ดินทำกินเพิ่มขึ้นจะมีการบุกรุกที่ดินของรัฐใหม่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และมีการเรียกร้องให้รัฐจัดหาที่ดินแปลงใหม่เพื่อทดแทนเรื่อย ๆ อีกทั้ง ยังขัดกับหลักการในระเบียบคปก. เกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์ ส่วนมากถ้าได้รับโฉนดเพื่อเกษตรกรรมแล้วคงไม่มีใครอยากสละสิทธิให้ผู้อื่นนอกจากขายต่อมือกัน อีกทั้ง โฉนดเพื่อเกษตรกรรมควรสงวนคุ้มครองให้ทำการเกษตรโดยหากมีการเปลี่ยนมือได้อาจมีการแบ่งแยกเป็นแปลงเล็กแปลงน้อยมากขึ้น และยังมีความคิดเห็นเพิ่มเติมว่าควรให้มีการสละสิทธิแก่ทายาทเท่านั้น ควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน เช่น เกษตรกรอื่นรับจัดแทนที่ได้ในกรณีใดบ้าง อย่างไรก็ตาม มีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่าควรสละสิทธิได้ตั้งแต่เป็น ส.ป.ก ๔-๐๑ ถ้าถือครองเกินห้าปี</p>	
<p>๕. การเพิ่มเติมข้อ ๒๙/๒ โดยกำหนดระยะเวลาการพิจารณาการจัดที่ดินแทนที่โฉนดเพื่อเกษตรกรรม ให้แล้วเสร็จภายใน ๙๐ วัน และสามารถขยายระยะเวลาได้ครั้งละไม่เกิน ๓๐ วัน</p>	<p>ผู้แสดงความความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๑๑ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๘.๘๗ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่าเป็นคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยกำหนดให้พิจารณาให้เสร็จภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้ มีกรอบระยะเวลาใช้อำนาจกระทำการตามกฎหมายที่กระทบกระเทือนสิทธิเสรีภาพภายในกรอบระยะเวลานั้น ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักความมั่นคงแน่นอนในนิติฐานะ มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่า ควรกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน จะขยายได้กี่ครั้งซึ่งโดยทั่วไปไม่ควรเกิน ๒ ครั้ง และประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรทราบอย่างทั่วถึง โดยเหตุผลในการขอขยายควรมีกำหนดไว้ชัดเจน เพื่อป้องกันให้เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานถูกฟ้องร้องหรือถูกดำเนินคดี</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการเพิ่มเติมข้อ ๒๙/๒ (ข้อ ๗ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>กำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับหลักการที่เพิ่มขึ้นรองรับผู้ยื่นคำขอซึ่งมีจำนวนมากให้ทราบระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>ในกรณีที่มีได้ปฏิบัติงานล่าช้า แต่เกิดจากโครงสร้างบุคลากรกับภาระงานไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน และขัดกับกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง มีการเสนอความเห็นเพิ่มเติมว่าในช่วงแรกของการดำเนินงาน ควรขยายระยะเวลาให้มากกว่านี้ เพราะเกษตรกรจะเข้ามาใช้บริการเป็นจำนวนมาก ทำให้การดำเนินงานไม่ทันเวลาที่กำหนด และในการพิจารณาให้ขยายระยะเวลาให้เป็นอำนาจของเลขาธิการหรือผู้ซึ่งเลขาธิการมอบหมาย</p> <p>สำหรับผู้แสดงความคิดเห็นอีกจำนวน ๑๑๐ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑๑ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นเรื่องงบประมาณ อัตรากำลังในการบริการประชาชน อีกทั้ง กรณีการสละสิทธิบางส่วนไม่สามารถดำเนินการได้ทันตามระยะเวลา อาจจะมีปัญหาห้องเรียนและห้องคืดกับศาลปกครอง และระบบเชื่อมโยงข้อมูลของ ส.ป.ก. ยังไม่สมบูรณ์ การรังวัดที่ดินให้เป็นระบบ RTK ปัญหาขาดแคลนนายช่างรังวัด ยังมีปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการไม่แล้วเสร็จ เช่น ความไม่ถูกต้อง ความคลาดเคลื่อนของจำนวนเนื้อที่และแนวเขตแปลงที่ดิน โดยช่วงระยะเวลา ๕ ปี ส.ป.ก.จังหวัด จะต้องเร่งออกโฉนดให้แล้วเสร็จ ก่อให้เกิดข้อผิดพลาดมากขึ้น ความคิดเห็นอีกส่วนหนึ่งเห็นว่าการกำหนดระยะเวลาดังกล่าวช้าเกินไป โดยควรลดเวลาให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน ไม่ควรต่อเวลา ควรจะวางแผน จัดการงานแต่ละหน่วยให้เหมาะสม แล้วเปิดให้บุคคลภายนอกไปอบรมศึกษาเป็นเพื่อช่วยงานให้แล้วเสร็จภายใน ๖๐ วัน มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่าควรระบุด้วยว่าขยายเวลาได้ไม่เกินกี่ครั้ง และในการพิจารณาต้องตรวจสอบข้อเท็จจริงให้ชัดเจนว่าที่ดิน ส.ป.ก. มีการเปลี่ยนมือมากน้อยเท่าไร มิใช่ตรวจสอบจากข้อมูลทางคอมพิวเตอร์เท่านั้น</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
<p>๖. การเพิ่มเติมข้อ ๖๐ โดยกำหนดให้ ส.ป.ก. มีกระบวนการออกหนังสือรับรองสิทธิการขออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรม เพื่อเป็นหลักฐานให้แก่เกษตรกรผู้ยื่นคำขออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมที่อยู่ระหว่างดำเนินการ</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๔๘ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๖.๖๕ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่าเกษตรกรได้ใช้หนังสือรับรองสิทธิการขออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมเพื่อเป็นหลักฐานที่ ส.ป.ก. ออกให้แก่ผู้ยื่นคำขออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมที่มีคุณสมบัติครบถ้วนในการจะได้รับโฉนดเพื่อเกษตรกรรม และเพื่อเป็นหลักฐานแสดงสิทธิในโฉนดเพื่อเกษตรกรรมระหว่างรอการพิจารณาอนุมัติโฉนดเพื่อเกษตรกรรม ซึ่งจะเป็นหลักฐานสร้างความเชื่อมั่นและรับรองสิทธิของเกษตรกรระหว่างดำเนินการออกโฉนด</p> <p>ทั้งนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่า การออกหนังสือรับรองต้องระบุว่า "เป็นกรณีที่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่ ส.ป.ก. จะออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรม จึงให้มีการออกหนังสือรับรองสิทธิ" และในกรณีที่ดำเนินการออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมเสร็จสิ้น เห็นควรให้เกษตรกรนำหนังสือรับรองสิทธิมาเป็นเอกสารเพื่อขอรับโฉนด นอกจากนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตว่าหนังสือรับรองสิทธิจะใช้ค่าประกันได้หรือไม่ หรือจะใช้เปลี่ยนโฉนดสิทธิได้หรือไม่</p> <p>สำหรับผู้แสดงความคิดเห็นอีกจำนวน ๖๙ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓๕ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่าการออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่ระเบียบ ข้อกฎหมายกำหนด กรณีถูกต้องตามกฎหมายก็สามารถออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมได้เลย โดยไม่ต้องออกหนังสือรับรองสิทธิ เนื่องจากเกษตรกรจะได้รับโฉนดใน ๙๐ วันอยู่แล้ว ควรให้คำร้องที่เกษตรกรยื่นขออกโฉนดมีผลเท่ากับหนังสือรับรอง อีกทั้งเกษตรกรยังมีสิทธิตามหนังสืออนุญาตฉบับเดิมอยู่จนกว่าจะถูกยกเลิกเพิกถอน โดยเกษตรกรสามารถนำสำเนาหนังสืออนุญาตฉบับเดิมใช้เป็นหลักฐานประกอบในการดำเนินการได้ เช่น การขึ้นทะเบียนเกษตรกร ขอบ้านเลขที่ การชำระภาษีบำรุงท้องที่ หรือการยื่นคำขอกู้ยืมเงินจาก</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการเพิ่มเติมข้อ ๖๐ (ข้อ ๑๐ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>กำหนดหลักเกณฑ์ในการรับรองสิทธิของเกษตรกรเพื่อสามารถนำไปเป็นหลักประกันการเข้าถึงแหล่งทุน เพื่อช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกร และสร้างมูลค่าให้กับที่ดินที่รัฐจัดให้กับเกษตรกร</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>ส.ป.ก. เป็นต้น เพราะหากไม่ได้ก่อให้เกิดสิทธิใหม่เพิ่มเติมจากเดิม การออกหนังสือรับรองสิทธิเป็นการเพิ่มภาระงาน และทำให้กระบวนการทำงานหลักล่าช้า ควรออกโฉนดตามแผนงาน ดำเนินการที่ละอำเภอบอก ป้องกันการเรียกร้องผลประโยชน์ของเจ้าหน้าที่ และการจัดคิวที่เป็นระบบจะช่วยลดปัญหาการทุจริต นอกจากนี้ ยังมีความคิดเห็นอีกว่า หนังสือรับรองไม่มีรูปแบบลงที่ดินเนื้อที่ จะทำให้เกิดปัญหากับบุคคลภายนอก เช่น ธนาคาร ตรวจสอบหนังสือรับรอง อาจมีสาระสำคัญไม่ครบถ้วนในการที่บุคคลภายนอกจะใช้ตรวจสอบ และความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่ากรณีตามร่างข้อกำหนดนี้ยังไม่ได้เข้าสู่กระบวนการพิจารณาอนุญาต จะสามารถออกหนังสือรับรองสิทธิได้อย่างไร อนึ่ง มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่าใช้ใบรับคำขอออกโฉนดก็เพียงพอ ส่วน ส.ป.ก. ๔-๐๑ ให้เกษตรกรคงถือไว้ใช้สิทธิตามเดิมจนกว่าจะออกโฉนดให้แล้วนำมาส่งคืนเมื่อได้รับโฉนดเพื่อให้เพิกถอน ส.ป.ก. ๔-๐๑ เพราะเหตุว่าได้ออกโฉนดแล้ว ไม่จำเป็นต้องออกหนังสือรับรอง หรือกรณีกู้เงิน ธ.ก.ส. เนื่องจาก ส.ป.ก.จังหวัด ต้องตรวจสอบและรับรองเป็นรายแปลงอยู่แล้ว อันเป็นการลดกระดาษและภาระงาน เนื่องจากมีเกษตรกรที่ต้องออกหนังสือรับรองเป็นจำนวนมาก ควรเพียงถ่ายสำเนาเอกสาร และ ให้ ส.ป.ก.จังหวัด มีการประทับตรารับรองเอกสารฉบับจริงอยู่ระหว่างการออกโฉนด</p>	
<p>๗. การเพิ่มเติมข้อ ๖๑ โดยกำหนดคณะอนุกรรมการที่ คปก. แต่งตั้งตามข้อ ๕ ตามระเบียบนี้มีอำนาจพิจารณาอุทธรณ์การสั่งให้สิ้นสิทธิ การเพิกถอนการจัดที่ดินก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ และ</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๔๙ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๙๗.๑๙ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่า เป็นการเปิดโอกาสให้อุทธรณ์ได้ และตามข้อ ๕ กำหนดให้คำวินิจฉัยของคณะอนุกรรมการให้ถือเป็นที่สุดนั้น สอดคล้องกับหลักสากลที่ว่า “บุคคลไม่ควรถูกลงโทษสองครั้งในการกระทำครั้งเดียว (ne bis in idem)” แสดงถึงสภาพความเด็ดขาดทางกฎหมาย</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการเพิ่มเติมข้อ ๖๑ (ข้อ ๑๐ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
คำขออุทธรณ์ที่อยู่ระหว่างการพิจารณา	<p>รูปแบบหนึ่ง และมีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่าควรเป็นไปตามมาตรฐานที่ไม่ต่ำกว่ามาตรฐาน ขั้นตอน กระบวนการ และวิธีการพิจารณาทางปกครองตามที่พระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ กำหนด</p> <p>สำหรับผู้แสดงความเห็นอีกจำนวน ๖๖ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๒.๘๒ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่าอำนาจที่แท้จริงตามกฎหมายเป็นของเลขาธิการ ส.ป.ก. หรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย ส่วนคณะอนุกรรมการควรมีหน้าที่กลั่นกรองและเสนอความเห็นเท่านั้น การตัดสินใจควรอยู่ที่เลขาธิการ ส.ป.ก. หรือปฏิรูปที่ดินจังหวัด อีกความเห็นหนึ่งเห็นว่าควรเป็นอำนาจพิจารณาของ คปก. ทั้งนี้ ยังมีความเห็นว่าการออกคำสั่งให้สันสิทธิเป็นการใช้อำนาจตามระเบียบอีกฉบับหนึ่ง (ระเบียบ คปก. เกี่ยวกับการเข้าทำประโยชน์) การให้คณะอนุกรรมการใช้อำนาจตามระเบียบนี้ไปวินิจฉัยอุทธรณ์คำสั่งตามระเบียบอีกฉบับหนึ่ง อาจไม่สามารถกระทำได้อันหนึ่งมีข้อเสนอแนะว่าควรให้กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่มีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วย เพราะทราบปัญหาในท้องที่ได้ดีกว่าหน่วยงานอื่น</p> <p>ทั้งนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตต่อร่างข้อกำหนดนี้เพิ่มเติมว่า กรณีเกษตรกรถูกสั่งสันสิทธิก่อนระเบียบจะอุทธรณ์ได้หรือไม่ เพราะหากไม่ระบุเกี่ยวกับข้อกำหนดเดิม เนื่องจาก ส.ป.ก. สามารถเปลี่ยนมือได้ คดีที่อยู่ระหว่างพิจารณาจะถูกยกเลิกทั้งหมด และเจ้าหน้าที่อาจถูกฟ้องดำเนินคดี</p>	<p>เพื่อลดขั้นตอนการปฏิบัติงานและเกิดความชัดเจนในการพิจารณาอุทธรณ์การสั่งให้สันสิทธิ การเพิกถอนการจัดที่ดินก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
<p>๘. การเพิ่มเติมข้อ ๖๒ โดยการกำหนดกระบวนการแจ้งการครอบครองที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้แก่เกษตรกรแล้ว โดยไม่ได้รับอนุญาต ให้มาดำเนินการยื่นคำขอภายในสองปี</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๒๔ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๑.๕๔ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่า การกำหนดระยะเวลาการยื่นคำขอภายในสองปี ตามข้อ ๖๒ เป็นระยะเวลาที่พอสมควรในการให้โอกาสเกษตรกรที่ไม่ได้รับอนุญาตครอบครองที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้มาดำเนินการยื่นคำขอให้ถูกต้องตามกฎหมาย ทำให้เกษตรกรมีช่องทางการทำประโยชน์โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ ที่ดิน ส.ป.ก. มีการซื้อขายเปลี่ยนมือกันมาก บางรายไม่ใช่เงินทุน เป็นเกษตรโดยแท้แต่ไม่มีที่ทำกิน จึงเอาเงินเก็บทั้งหมดไปซื้อ ควรให้โอกาสแก่เกษตรกรเหล่านี้ อีกทั้ง ส.ป.ก. จะมีข้อมูลจริงเป็นปัจจุบัน และผู้ครอบครองจะได้ไม่ต้องอยู่ในสถานะที่หลบซ่อน</p> <p>ทั้งนี้ มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่า หากระบุไว้ในสองปีนับแต่ทำประโยชน์ หรือหากทำประโยชน์ก่อนระเบียบใช้บังคับให้ภายในสองปี นับแต่ระเบียบใช้บังคับ ก็จะทำให้ชัดเจนไม่การตีความ ทั้งนี้ มีความเห็นควรกำหนดให้เป็นบทเฉพาะกาล มิให้นำความในการจัดที่ดินตามระเบียบเดิมมาบังคับใช้ในบางส่วน เพื่อไม่ให้ขัดแย้งกับหลักการตามข้อนี้ รวมถึงควรมีการกำหนดเพิ่มในกรณีเกินสองปีให้เป็นอำนาจของเลขาธิการหรือผู้ที่เลขาธิการมอบหมายเป็นผู้พิจารณา ควรมีการกำหนดเพิ่มเติมให้ถือครองอย่างน้อยห้าปี จึงจะแจ้งเปลี่ยนสิทธิขอก่อนโอนดเกษตรกรได้อีก</p> <p>ความเห็นหนึ่งเสนอว่าต้องเพิ่มบทกำหนดโทษผู้ได้รับที่ดินมาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย อาจจะเป็นการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มเติมในการออกโฉนดเพื่อเกษตรกรอัตราที่สูงกว่าผู้ได้รับอนุญาตเดิม ๒ - ๓ เท่า อนึ่ง มีความเห็นที่เป็นข้อสังเกต การกำหนดดังกล่าวจะกลายเป็นว่าทำเรื่องผิดให้เป็นเรื่องถูกหรือไม่ และจะขัดกับระเบียบกฎหมายของ ส.ป.ก. หรือไม่ ดังนั้น การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายแม่บท</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการเพิ่มเติมข้อ ๖๒ (ข้อ ๑๐ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>เพื่อให้ผู้ถือครองซึ่งเป็นเกษตรกรที่ไม่มีสิทธิในที่ดินสามารถเข้าสู่กระบวนการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกื้อหนุนสภาพความเป็นอยู่ภาคเกษตรกรรมตามความเป็นจริง</p> <p>การเก็บค่าธรรมเนียมหรือค่าใช้จ่ายกฎหมายแม่บทคือ พระราชบัญญัติการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม พ.ศ. ๒๕๑๘ ต้องให้อำนาจไว้</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>และต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ที่สำคัญของการปฏิรูปที่ดิน และในกรณีที่มีการสั่งให้สันสิทธิแล้ว ผู้ที่ครอบครองอยู่สามารถมายื่นคำร้องขอรับการจัดที่ดินได้ แต่ในกรณีผู้อื่นครอบครองที่ดินแล้วยังไม่สั่งให้ผู้ได้รับการจัดที่ดินรายเดิมสันสิทธิ ร่างข้อกำหนดนี้จะครอบคลุมด้วยหรือไม่ นอกจากนี้ ยังมีการเสนอว่าเมื่อมีผู้แสดงตัวออกมาแจ้งการครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตแล้ว สะท้อนให้เห็นการปฏิบัติผิดระเบียบของเกษตรกรเดิม จะต้องมีการดำเนินการกับเจ้าของเดิม มิให้เข้าสู่กระบวนการขอรับความช่วยเหลือด้านการจัดที่ดินของรัฐอีกต่อไป</p> <p>สำหรับผู้แสดงความคิดเห็นอีกจำนวน ๘๖ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘.๕๖ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่าควรกำหนดให้แจ้งภายในหกเดือนหรือหนึ่งปี ระยะเวลาสองปีเป็นระยะเวลาที่มากเกินไป ซึ่งปัจจุบันมีช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ เกิดการรับรู้ในวงกว้าง ซึ่งควรจะต้องดำเนินการแจ้งการครอบครองโดยเร็ว เพื่อรับสิทธิตามกฎหมายต่อไป ความคิดเห็นอีกส่วนหนึ่งเห็นว่าควรเพิ่มระยะเวลาการแจ้ง เนื่องจากอาจมีปัญหา ทำให้ระยะเวลาในการดำเนินการสั้น-ยาว ไม่เท่ากัน เกษตรกรบางพื้นที่ไม่ทราบข่าวสาร ความเห็นอีกส่วนหนึ่งเห็นว่าควรมีการกำหนดให้สามารถขยายเวลาหากมีเหตุอันควร และยังมีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่าไม่ต้องกำหนดระยะเวลาการแจ้งเนื่องจากต้องมีการจัดให้เช่าอยู่แล้ว มีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่าร่างข้อกำหนดนี้เป็นนิรโทษกรรมผู้เช่าครอบครองที่ดิน ส.ป.ก. โดยไม่ชอบ โดยการนิรโทษกรรมนี้ต้องเกิดขึ้น แต่จังหวัดและกระบวนการของการนิรโทษกรรมต้องชัดเจน เช่น กระบวนการพิสูจน์ว่าครอบครองโดยมิชอบมาก่อนระเบียบบังคับ ไม่เช่นนั้นระยะเวลาสองปีนี้จะเป็นเวลาแห่งการซื้อขายที่ดินอย่างแน่นอน ควรกำหนดหลักเกณฑ์ให้ชัดเจน รัดกุม ป้องกัน</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>การทุจริต แอบอ้าง เช่น กำหนดอายุ คุณสมบัติเป็นเกษตรกร เป็นเกษตรกรแบบใด การนับรวมที่ดินที่ครอบครอง เช่น โฉนด นส. ๓ หรือหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินอื่น ต้องกำหนดให้ชัด และบุคคลในครอบครัวด้วย เพื่อจำกัดสิทธิ ป้องกันนายทุน คนซื้อขายมาสวมสิทธิได้ ถ้าและหากพบว่ามี การซื้อขายที่ดินก่อนร่างระเบียบนี้ใช้บังคับต้องสั่งให้สิ้นสิทธิ อนึ่ง มีความเห็นส่วนหนึ่งเห็นว่าร่างข้อกำหนดนี้เป็นการเอื้อประโยชน์ในการซื้อขาย เหมือนเป็นการรับรองให้ผู้ซื้อที่ดิน ส.ป.ก. ได้สิทธิ และอาจเป็นการสนับสนุนให้เกษตรกรกระทำผิดระเบียบ ให้บุกรุกที่ดินของรัฐ และเสี่ยงต่อที่ดิน ส.ป.ก. ตกไปอยู่นายทุนมาก แม้ครอบครองแบบจำกัดจำนวนแต่นอมนิจะเยอะตาม โฉนดจะไปสู่นายทุน อีกทั้งอาจขัดกับหลักกฎหมายเดิมที่เคยอนุญาตให้แก่เกษตรกรไปแล้วแต่ภายหลังพบว่าเกษตรกรกระทำความผิดและ ส.ป.ก.จังหวัด ได้เพิกถอนสิทธิกับเกษตรกรที่กระทำผิดไปแล้ว แต่มีเกษตรกรบางรายที่ไม่ถูกเพิกถอนโดยมีการกระทำความผิดเช่นกัน ดังนั้น หากให้มีการแจ้งกับ ส.ป.ก. จะไม่เป็นธรรมกับเกษตรกรข้างต้น และหากจะดำเนินการตามข้อนี้ควรคืนสิทธิกับเกษตรกรรายเดิมที่ถูกเพิกถอนสิทธิ</p>	
<p>๙. การเพิ่มเติมข้อ ๖๒ โดยกำหนดการจัดที่ดินให้แก่ผู้แจ้งการครอบครองที่ดินที่ ส.ป.ก. จัดให้แก่เกษตรกรแล้ว โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยให้ขอรับสิทธิการเช่าที่ดินกับ ส.ป.ก.</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๓๘๐ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๗๒.๘๐ เห็นด้วย โดยมีความคิดเห็นสรุปว่าเป็นการให้โอกาสกับผู้ครอบครองที่ไม่ได้รับอนุญาต โดยต้องเสียค่าเช่าที่ดินให้กับ ส.ป.ก. เป็นค่าตอบแทนกรณีบุคคลครอบครองขายที่ดิน ส.ป.ก. และบุคคลที่ได้ที่ดิน ส.ป.ก. มาโดยสุจริต ซึ่งที่ดินซื้อขายเปลี่ยนมือได้ แต่คนรับซื้อต้องมีคุณสมบัติเป็นเกษตรกรและทำประโยชน์ในที่ดินนั้น มีความคิดเห็นเพิ่มเติมเห็นว่า</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการเพิ่มเติมข้อ ๖๒ (ข้อ ๑๐ ของร่างระเบียบ) โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>ควรกำหนดหลักเกณฑ์การเช่าที่ดินที่มีราคาสูงกว่าการจัดที่ดินให้กับผู้ขึ้นทะเบียน ในข้อ ๑๗ และค่าเช่าในข้อ ๑๘ เนื่องจากเป็นผู้ทำประโยชน์โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือกระทำผิดระเบียบกฎหมายของ ส.ป.ก. มาก่อน หรือควรมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการทำสัญญาเช่าที่สูงกว่าเกษตรกรเดิม อาจจะเรียกเก็บในอัตรา ๑๐ - ๒๐ % ของราคาประเมินที่ดินกรมที่ดิน แต่มีความเห็นอีกส่วนหนึ่งเห็นว่า ผู้ที่ซื้อที่ดิน ส.ป.ก. มาเป็นการลงทุนเพื่อทำเกษตรกรรมและได้รับความยินยอมจากผู้ได้รับสิทธิเดิม ผู้ที่เข้ามาทำไปประโยชน์รายใหม่ควรได้รับสิทธิในการเข้าทำประโยชน์โดยถูกต้อง รวมถึงถ้ายังทำเกษตรตามเงื่อนไขของ ส.ป.ก. เกินห้าปีก็ควรเปิดโอกาสให้ยื่นคำขออนุญาตเพื่อเกษตรกรรมได้ หรือควรจะให้สิทธิออกโฉนดเลยไม่ควรให้เข้ากับ ส.ป.ก. โดยมีผู้ใหญ่บ้านรับรองว่าทำเกษตรโดยแท้จริง</p> <p>อนึ่ง มีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตว่า การกำหนดหลักเกณฑ์ดังกล่าวต้องพิจารณาถึงกฎหมายและระเบียบของการปฏิรูปที่ดินเป็นสำคัญ ควรมีการกำหนดชัดเจนด้วยเกี่ยวกับการเช่าที่เปลี่ยนมือกันแล้วว่า เปลี่ยนมือแล้วมีการนำที่ดินนั้นไปทำอะไร นำไปทำการเกษตรหรือไม่ หรือนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์หรือไม่ รวมถึงอาจจะต้องกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการให้ชัดเจน เพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในภายหลัง เช่น เกษตรกรผู้ได้รับหนังสืออนุญาตปล่อยให้มีการเช่าที่ดิน และผู้เช่าอาศัยช่องว่างของกฎหมาย และการไม่ติดตามของเกษตรกรผู้ได้รับอนุญาตมาดำเนินการขอรับสิทธิ</p> <p>นอกจากนี้ มีความเห็นที่เสนอให้กรณีผู้ได้รับการจัดที่ดินเดิมเสียชีวิต ผู้ได้รับการจัดไม่มีทายาทที่เป็นเกษตรกรสืบต่อ แต่ทำอาชีพอื่นร่วมด้วย เช่น รับราชการ ลูกจ้าง รัฐวิสาหกิจ หรือผู้มีสิทธิประกันสังคม ที่มีความประสงค์จะทำประโยชน์ในที่ดิน เห็นควรได้รับสิทธิการจัดที่ดินกรณีเช่า/เช่าซื้อ ด้วย</p>	<p>กำหนดกลไกให้สามารถนำที่ดินที่เหมาะสมในการประกอบเกษตรกรรมที่เจ้าของที่ดินไม่ได้ใช้ประโยชน์ ตามกฎหมายปฏิรูปที่ดิน มาจัดให้กับเกษตรกร ผู้ประสงค์ประกอบเกษตรกรรม ผู้ไร้ที่ดินทำกิน เพื่อคุ้มครองพื้นที่ที่เหมาะสมในการประกอบเกษตรกรรม ได้อย่างยั่งยืน อันจะทำให้สามารถนำเงินค่าเช่าเข้าสู่กองทุนการปฏิรูปที่ดินเพื่อใช้สนับสนุนงานการปฏิรูปที่ดินต่อไป</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>สำหรับผู้แสดงความความคิดเห็นอีกจำนวน ๑๔๒ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๒๗.๒๐ ไม่เห็นด้วย โดยมีความเห็นว่าควรให้สิทธิเช่นเดียวกับเกษตรกรอื่น เพราะถ้าสามารถซื้อขายได้ เหตุใดจึงกำหนดให้มีข้อแตกต่างระหว่างผู้ได้รับอนุญาตเดิม โดยเกษตรกรที่ซื้อที่ ส.ป.ก. จากผู้อื่นเนื่องจากไม่มีที่ดินสำหรับการทำการเกษตร โดยผู้ซื้อได้จ่ายเงินให้แก่ผู้ขายและเข้าครอบครองทำประโยชน์ในที่ ส.ป.ก. แล้ว หากให้ผู้ซื้อที่ดิน ส.ป.ก. โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยขอรับสิทธิการเช่ากับ ส.ป.ก. อีก จะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้ซื้อที่ดิน ส.ป.ก. เพื่อต้องการทำประโยชน์ทางการเกษตรอย่างแท้จริง ดังนั้น จึงเห็นว่าควรให้ผู้ซื้อที่ดิน ส.ป.ก. โดยไม่ได้รับอนุญาต หากเป็นผู้มีคุณสมบัติและได้เข้าครอบครองทำประโยชน์ทางการเกษตรอย่างแท้จริง ควรให้เป็นผู้มีชื่อเป็นเจ้าของโฉนดที่ดินเพื่อเกษตรกรรม โดยไม่ต้องเสียเงินเช่ากับ ส.ป.ก. หรือควรเรียกเก็บค่าธรรมเนียมการออกหนังสืออนุญาตหรือจัดที่ดินแทนที่ หรือควรให้สิทธิโดยการจัดให้เข้าทำประโยชน์แทนการเช่า แล้วให้ ส.ป.ก. คิดค่าปรับจากผู้ที่ทำผิดระเบียบ และยังมีความเห็นเพิ่มเติมว่าไม่ควรอนุญาตให้มีการเช่าที่ดิน แต่ควรอนุญาตให้ผู้ใดที่ซื้อและครอบครองที่ดิน ส.ป.ก. จากเกษตรกรผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินเดิมก่อนระเบียบนี้ใช้บังคับ ได้รับโอนที่ดินดังกล่าวไป แต่ต้องไม่เกิน ๕๐ ไร่ ส่วนผู้ใดซื้อ/และหรือครอบครองที่ดิน ส.ป.ก. จากเกษตรกรเดิม หลังจากระเบียบนี้ใช้บังคับ ไม่อาจเข้าครอบครองทำประโยชน์ และโอนที่ดิน ส.ป.ก. ได้ และให้นิติกรรมการโอน ซื้อขายที่ดินดังกล่าวเป็นโมฆะ เว้นแต่เป็นการสละสิทธิในที่ดินของเกษตรกรและ/หรือการจัดที่ดินแทนที่ของเกษตรกรอื่นหรือทายาท และยังมีความเห็นว่าควรคืนแก่เกษตรกร ผู้ที่ทำกินโดยไม่ได้รับอนุญาตนั้นส่วนมากเป็นนายทุนซื้อมาในราคาถูกหรือยืมมาจากเกษตรกรจากเงินยืมหลักหมื่น อนึ่ง มีความเห็น</p>	

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>อีกส่วนหนึ่งเห็นว่า ร่างข้อกำหนดนี้เป็นการสนับสนุนผู้กระทำความผิดให้บุกรุกที่ดินของรัฐ และเสี่ยงต่อการมีอนิณี เป็นการเอื้อประโยชน์ซื้อขายบุคคลที่เข้าทำประโยชน์ในที่ดิน ควรเป็นผู้ที่ผ่านการพิจารณาด้านคุณสมบัติ และได้รับอนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ในที่ดินเท่านั้น หากเป็นผู้ครอบครองโดยไม่ชอบแต่ได้รับสิทธิในการพิจารณาเป็นการเปิดโอกาสให้มีการบุกรุกที่ดินของรัฐมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตว่า จะมีปัญหาเรื่องทายาทผู้ครอบครองเดิมคัดค้านและจะมีคดีความตามมาเป็นจำนวนมาก ควรแก้ไขข้อ ๓๒ อนุญาตให้จัดที่ดินแทนที่ผู้ปฏิบัติฝ่าฝืนระเบียบโดยให้สิทธิการเช่า</p>	
<p>๑๐. ความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างระเบียบทั้งฉบับ</p>	<p>ผู้แสดงความคิดเห็นส่วนใหญ่ จำนวน ๔๓๘ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๘๔.๓๘ เห็นด้วยกับร่างระเบียบในภาพรวมทั้งฉบับ โดยมีความคิดเห็นสรุปว่าเป็นการกำหนดหลักเกณฑ์รองรับการออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรมในฐานะที่เป็นเอกสารรับรองสิทธิเกษตรกรที่ได้รับการจัดที่ดินจาก ส.ป.ก. ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการใช้สิทธิของผู้ได้รับโฉนดเพื่อเกษตรกรรม ภายใต้หลักการของกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ตามแนวนโยบายของรัฐบาล สร้างโอกาสให้เกษตรกรมีที่ดินประกอบอาชีพ และมีรายได้ และมีความเห็นเพิ่มเติมอีกว่าจะต้องปรับเปลี่ยนระเบียบและสิทธิใหม่เพื่อให้ประชาชนได้รับและเข้าถึงสิทธิมากยิ่งขึ้น รวมถึงมีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่า ควรนิยามคำว่า "เกษตรกร" ใหม่ เวลาส่วนใหญ่ในรอบปีไม่ต้องไปเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น เพราะเกษตรกรบางรายประกอบอาชีพอื่น แต่สามารถทำเกษตรไปด้วยได้ และให้ความสำคัญกับผู้ถือครองเดิม หรือเป็นทายาทเครือญาติของผู้ถือครองเดิมดีให้ทายาทของเกษตรกรสามารถรับสิทธิได้ ไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไร ไม่ว่าจะรับราชการหรือทำงานประจำ</p>	<p>ส.ป.ก. ได้พิจารณาผลการสำรวจความคิดเห็นและข้อสังเกตเพิ่มเติมแล้วเห็นว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยและมีความคิดเห็นสอดคล้องกับการร่างระเบียบทั้งฉบับ โดยมีคำชี้แจงต่อความคิดเห็นและข้อเสนอแนะดังกล่าว ในประเด็นดังต่อไปนี้</p> <p>เป็นกำหนดหลักเกณฑ์รองรับการออกโฉนดเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนกำหนดหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการที่ดิน การใช้สิทธิของผู้ได้รับโฉนดเพื่อเกษตรกรรม ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อสร้างโอกาสให้กับเกษตรกรมีที่ดินประกอบอาชีพและมีรายได้ที่มั่นคง รักษาพื้นที่ที่เหมาะสมกับการประกอบเกษตรกรรมไว้ให้เป็นฐานการผลิตการเกษตรที่ยั่งยืน</p>

ประเด็นการรับฟังความคิดเห็น	ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ	คำชี้แจง
	<p>หรือหากให้เกษตรกรสามารถสละสิทธิให้เกษตรกรอื่นมาขอรับการจัดที่ดินได้ เป็นการแก้ไขปัญหาที่ดี เพิ่มให้เกษตรกรอื่นสามารถยื่นคำขอรับการจัดที่ดิน แทนที่เกษตรกรที่ถึงแก่ความตาย โดยให้ทายาทของเกษตรกรตามลำดับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาสละสิทธิการขอรับการจัดที่ดินแทนที่</p> <p>ทั้งนี้ มีข้อเสนอแนะว่าควรเพิ่มเติมว่า การจัดที่ดินแทนรายเดิมที่ทำผิดระเบียบ กรณีไม่ชำระหนี้เงินกู้ให้ ส.ป.ก. หรือ ธกส. ซึ่ง ส.ป.ก.จังหวัด ดำเนินการสั่งให้สิ้นสิทธิแล้ว โดยให้เกษตรกรรายใหม่ที่ยินยอมชำระหนี้หรือรับภาระหนี้แทนเป็นผู้ให้ได้รับคัดเลือกและจัดที่ดิน โดยกำหนดเป็น บทเฉพาะ และมีความเห็นที่เป็นข้อสังเกตว่า เงื่อนไขในการคัดเลือกและจัดที่ดินให้เกษตรกรควรดูตามวัตถุประสงค์ทำการเกษตรเป็นหลัก เนื้อที่ไม่เกิน ๕๐ ไร่ เพื่อป้องกันนายทุนใหญ่</p> <p>สำหรับผู้แสดงความเห็น จำนวน ๘๑ ราย หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๕.๖๑ ไม่เห็นด้วย มีความเห็นว่ายังไม่ชัดเจนในวิธีปฏิบัติและบทลงโทษ ที่ดิน ส.ป.ก. คือที่ของรัฐประเภทหนึ่ง การอนุญาตควรคำนึงถึงผลเสียมากกว่านี้ อีกทั้งยังมีความเห็นที่ไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนเอกสารสิทธิ สปก. ๔-๐๑ เป็นโฉนดเพื่อเกษตรกร เนื่องจากสิทธิไม่ได้ต่างกัน ไม่ได้เป็นการแก้ไขปัญหาการถือครองที่ดินที่แท้จริง และยังมีความเห็นที่เป็นข้อเสนอแนะว่าการออกโฉนดที่ดินเพื่อเกษตรกรควรกำหนดให้มีการดำเนินการเฉพาะพื้นที่ที่มีการดำเนินการ one map เสร็จเรียบร้อยแล้ว เพิ่มอำนาจการกันทางเข้าออกแปลงที่ดินกรณีปิดทาง และกรณีหน่วยงานภายนอกขออนุญาตใช้ที่ดินต้องมีการกำหนดมาตรการในการแก้ไขหรือมาตรฐานขั้นต่ำในการเยียวยา หากผู้ได้รับโฉนดที่ดินเพื่อเกษตรกรไม่ยินยอมสละสิทธิในที่ดิน ควรมีการกำหนดอำนาจเพิ่มเติม</p>	